

DOI: <https://doi.org/10.53486/sstc2024.v1.64>

CZU: 336.275:658.14/.15(478)

PUBLIC DEBT AND FINANCIAL SUSTAINABILITY IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA COMPARED TO OTHER COUNTRIES

DATORIA PUBLICĂ ȘI SUSTENABILITATEA FINANCIARĂ ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN COMPARAȚIE CU ALTE ȚĂRI

ISPIR Irina, studentă, specialitatea: SHT

Academia de Studii Economice din Moldova,

Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md

e-mail autor: ispiririna04@gmail.com

Abstract: *Moldova's public debt has grown significantly in recent years, reaching 35% of GDP in 2023. This increase has raised concerns about the country's financial sustainability. Comparative analysis with other countries has shown that Moldova's public debt level is relatively low compared to countries in the region and to countries with a similar level of economic development. However, the growth rate of public debt is higher than in other countries, which could jeopardise financial sustainability in the medium and long term. Implementing the necessary policies to maintain financial sustainability will require a concerted effort by all actors involved, including government, parliament, civil society and citizens.*

Keywords: *Financial Regulation, National Debt, Government Bonds, Public Finances.*

JEL CLASSIFICATION: G18, H63, H68

INTRODUCERE.

Datoria publică este o temă de actualitate majoră în Republica Moldova, precum și în multe alte state ale lumii. Nivelul datoriei publice a crescut semnificativ în ultimii ani, ca urmare a crizelor economice și financiare, dar și a politicilor fiscal-bugetare expansioniste. Această creștere a ridicat preocupări cu privire la sustenabilitatea financiară a țării. Această cercetare va contribui la o mai bună înțelegere a problemei datoriei publice în Republica Moldova și va oferi recomandări concrete pentru reducerea datoriei publice și îmbunătățirea sustenabilității financiare a țării.

CONȚINUTUL DE BAZĂ.

Analiza surselor bibliografice. Bibliografia selectată deține majoritatea surselor ce sunt utile pentru investigația efectuată. Drept bază teoretică și metodologică de cercetare au servit manuale, articole din jurnale specializate și informații ce sunt puse la dispoziția publicului pe site-uri oficiale ale instituțiilor în cauză.

Descrierea metodei de cercetare utilizată. Cercetarea care stă la baza acestei lucrări este una de tip analitic cu scopul de a îmbunătăți sustenabilitatea financiară a Republicii Moldova.

Datoria publică reprezintă datoria pe care o are statul față de terți, precum persoane private, persoane juridice, bănci, întreprinderi, din țară sau din străinătate, care au cumpărat obligațiuni emise de stat pentru a acoperi nevoile financiare ale statului. [1] Capacitatea guvernului de a emite datorii a fost esențială pentru formarea statului și pentru construirea statului. Datoria publică a fost legată de ascensiunea democrației, a piețelor financiare private și a creșterii economice moderne.

Datoria publică a fost legată de ascensiunea democrației, de piețele financiare private și de creșterea economică modernă. De exemplu, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Anglia a înființat un parlament care includea creditori, ca parte a unei coaliții mai mari, a căror autorizație trebuia să fie asigurată pentru ca țara să se împrumute sau să crească taxele. Această instituție a îmbunătățit capacitatea Angliei de a se împrumuta, deoarece creditorii erau mai dispuși să dețină datoria unui stat

cu instituții democratice care să sprijine rambursarea datoriei, față de un stat în care monarhul nu putea fi obligat să ramburseze datoria. [2]

Datoria sectorului public include o totalitate de datorii. În **Figura 1.** este reprezentată structura datoriei sectorului public.

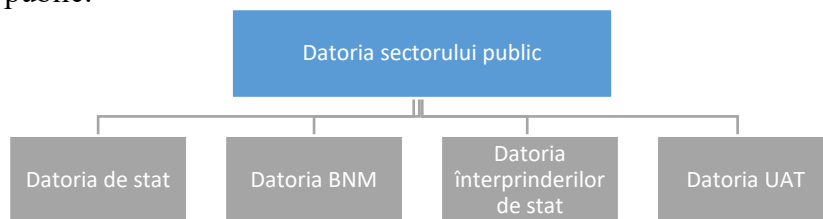

Figura 1. Structura datoriei sectorului public

Sursa: Adaptată și elaborată de autor în baza <https://mf.gov.md/ro/datoria-sectorului-public>

Factorii care determină creșterea datoriei publice sunt:

- Creșterea deficitului fiscal: Deficitul fiscal apare atunci când cheltuielile guvernului depășesc veniturile sale;
- Deprecierea leului moldovenesc: Deprecierea leului moldovenesc a dus la o creștere a valorii datoriei publice denumite în valută străină;
- Creșterea cheltuielilor publice: Cheltuielile publice pot crește din cauza unor factori precum investițiile în infrastructură, creșterea salariilor din sectorul public sau crizele economice. [3]

La 1 februarie 2024, datoria Republicii Moldova în Produsul intern brut (PIB) era de 30,8%, cu 3,2% mai mică decât în 2023. Potrivit agenției “INFOTAG”, care citează date de la Ministerul Finanțelor, la 31 decembrie 2023, datoria publică era puțin peste 104 miliarde de lei, ceea ce reprezenta un maxim istoric. Potrivit ministerului, datoria de stat a fost redusă cu aproape 386 de milioane de lei, până la 63,9 miliarde de lei. În același timp, însă, datoria internă a crescut cu aproape 190 de milioane de lei, care la 1 februarie a ajuns la 39,8 miliarde de lei.

În totalul datoriei publice a Republicii Moldova, ponderea datoriei interne este de 38,4%, iar cea a datoriei externe de 61,6%. Potrivit prognozelor Guvernului pentru anul 2024, PIB-ul Republicii Moldova este estimat la 336,8 miliarde de lei, în timp ce așteptările pentru anul 2023 sunt de puțin peste 305 miliarde de lei. [4]

Sustenabilitatea datoriei publice se referă la capacitatea țării de a-și onora obligațiile financiare pe termen lung, fără a pune în pericol stabilitatea economică sau creșterea viitoare.

Indicatori utilizați pentru a evalua sustenabilitatea financiară:

- *Raportul datorie publică/PIB*: Acest indicator pune în relație datoria publică cu mărimea economiei;
- *Rata dobânzii la datoria publică*: O rată a dobânzii mai mare crește costul de finanțare a datoriei publice;
- *Soldul fiscal primar*: Soldul fiscal primar este diferența dintre veniturile și cheltuielile guvernului, excluzând cheltuielile cu dobânzile. [5]

Nivelul datoriei publice variază semnificativ de la o țară la alta. Conform datelor Fondului Monetar Internațional (FMI) din 2023, următoarele țări au cele mai mari rapoarte datorie publică/PIB: Japonia: 257,2%, Grecia: 181,2%, Italia: 145,3%, Portugalia: 127,4%, Statele Unite: 123,4%. Indicatorul "Datoria publică per capita" oferă o perspectivă importantă asupra nivelului de îndatorare a unei țări în raport cu populația sa. Conform datelor Băncii Mondiale, datoria publică per capita a Republicii Moldova a crescut de la 1.774 USD în 2010 la 4.542 USD în 2023. Nivelul datoriei publice per capita din Moldova este relativ scăzut în comparație cu țările din regiune (ex: România - 5.884 USD, Ucraina - 3.945 USD) și cu țări cu un nivel similar de dezvoltare economică (ex: Vietnam - 2.456 USD, Kenya - 684 USD). Datoria publică per capita din Moldova a crescut semnificativ în ultimii ani, în special după criza economică din 2008-2009. Analiza pentru alte țări: *Statele Unite*: Datoria publică per capita este de 70.794 USD (2023), una dintre cele mai mari din lume; *Japonia*:

Datoria publică per capita este de 98.151 USD (2023), cea mai mare din lume; *Germania*: Datoria publică per capita este de 28.103 USD (2023); *Grecia*: Datoria publică per capita este de 33.132 USD (2023). [6]

Există o serie de factori care determină diferențele dintre țări în ceea ce privește nivelul datoriei publice:

- Dimensiunea economiei: Țările cu economii mai mari pot suporta o datorie publică mai mare.
- Creșterea economică: O creștere economică robustă poate contribui la reducerea datoriei publice ca procent din PIB.
- Politicile fiscale: Politicile fiscale prudente pot ajuta la reducerea deficitului fiscal și a datoriei publice.
- Istoria economică: Țările cu o istorie de instabilitate economică pot avea o datorie publică mai mare.
- Factori demografici: Țările cu o populație îmbătrânită pot avea o datorie publică mai mare din cauza cheltuielilor mai mari cu pensiile și asistența medicală.

Rezultatele obținute.

Performanța economică a țărilor cu o datorie publică mare poate varia semnificativ. De exemplu Japonia are o datorie publică foarte mare, dar și o economie puternică și o rată a dobânzii scăzută. Grecia a suferit o criză economică severă din cauza datoriei publice mari, dar a reușit să-și stabilizeze economia cu ajutorul programelor de asistență financiară. Statele Unite au o datorie publică foarte mare, dar și o economie puternică și o monedă de rezervă globală. [7]

Riscurile asociate cu datoria publică sunt o preocupare majoră pentru guvernele și economiile din întreaga lume.

- *Riscul de refinanțare* se referă la dificultatea sau costul crescut al refinanțării datoriei publice..
- *Riscul valutar*, pentru țările care împrumută în valută străină, fluctuațiile ratei de schimb pot afecta semnificativ costul datoriei publice și capacitatea de rambursare
- *Riscul dobânzilor*, variabilitatea ratelor dobânzilor poate influența semnificativ costul serviciului datoriei publice.
- *Riscul economic* este legat de performanța economică a unui stat. [8]

Există mai multe **măsuri** pe care guvernele le pot lua pentru a reduce datoria publică:

- Îmbunătățirea colectării taxelor și impozitelor pentru a mări veniturile bugetului;
- Eliminarea evaziunii fiscale și reducerea fraudei fiscale prin măsuri legislative și tehnologice eficiente;
- Reducerea cheltuielilor guvernamentale neesențiale sau cu impact redus asupra creșterii economice și bunăstării sociale;
- Reforme structurale în sectoarele cu cheltuieli mari, cum ar fi sănătatea și pensiile, pentru a îmbunătăți eficiența și sustenabilitatea financiară;
- Implementarea politicilor de stimulare a creșterii economice, cum ar fi investițiile în infrastructură, educație și inovare;
- Facilitarea mediului de afaceri și promovarea antreprenorialului pentru a stimula investițiile și crearea de locuri de muncă;
- Adoptarea măsurilor de politică monetară și fiscală pentru a sprijini creșterea economică durabilă și echilibrată. [9]

CONCLUZII

Datoria publică a Republicii Moldova este o problemă importantă care necesită o atenție sporită din partea autorităților, având în vedere sustenabilitatea financiară în comparație cu alte țări. În contextul comparativ, se observă că nivelul datoriei publice al Republicii Moldova este moderat în comparație cu alte state, dar există riscuri și provocări pe termen lung care trebuie abordate cu atenție.

De asemenea, este important ca cetățenii să fie informați cu privire la problema datoriei publice și la riscurile asociate.

Recomandări:

- Guvernul ar trebui să elaboreze o strategie pe termen mediu pentru reducerea datoriei publice;
- Parlamentul ar trebui să monitorizeze îndeaproape implementarea strategiei de reducere a datoriei publice;
- Societatea civilă ar trebui să se implice în dezbaterea publică cu privire la problema datoriei publice.

Este esențial ca autoritățile din Republica Moldova să acționeze cu determinare și responsabilitate pentru a aborda datoria publică și pentru a promova o dezvoltare economică echilibrată și sustenabilă în beneficiul tuturor cetățenilor.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Datorie publică. https://ro.wikipedia.org/wiki/Datorie_public%C4%83.
2. Datorie guvernamentală. https://en.wikipedia.org/wiki/Government_debt.
3. Alesina, Alberto, and Silvia Ardagna. "Large Public Debts: Are They Sustainable?" NBER Working Paper No. 23045, National Bureau of Economic Research, March 2017. <https://www.nber.org/papers/w23045>.
4. Datoria Moldovei în raport cu PIB-ul. <https://www.infotag.md/finances-ro/314181/#:~:text=La%201%20februarie%202024%2C%20datoria,ce%20reprezenta%20un%20maxim%20istoric>.
5. Sustenabilitatea finanțelor publice. Fișă tematică - semestrul european. https://commission.europa.eu/system/files/2021-01/european-semester_thematic-factsheet_public-finance-sustainability_ro.pdf.
6. Datoria publică per capita. <https://data.worldbank.org/indicator/NV.IND.TOTL.CD?locations=MD>.
7. Performanța economică a țărilor comparate. Statistici privind finanțele publice. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Statistici_privind_finan%C8%9Bele_publice&oldid=494105.
8. Riscuri asociate cu datoria publică. <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2021/10/12/global-financial-stability-report-october-2021>.
9. Măsuri de reducere a datoriei publice. <https://www.zf.ro/eveniment/imprumuturile-masive-de-la-inceput-de-an-se-vad-in-datoria-publica-21874437>.

Coordonatorul științific: PETROIA Andrei, dr., conf. univ.,
Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Bănulescu-Bodoni 61, www.ase.md
Telefon: +37322402772
e-mail: apetroia@ase.md